

Katri Palpatzis

Green Care - GREEN KARELIA

Green Care -laatu järjestelmällä uudistuvia
ja kilpailukykyisiä hyvinvointipalvelualan yrityksiä

Green Care - GREEN KARELIA

Green Care -laatujärjestelmällä uudistuvia
ja kilpailukykyisiä hyvinvointipalvelualan yrityksiä

Katri Palpatzis

Julkaisusarja

C: Raportteja, 55

Vastaava toimittaja

Kari Tiainen

Sivuntaitto

Kaisa Varis

Kansikuva

Harri Mäenpää, Studio Korento 2018

© Tekijät ja Karelia-ammattikorkeakoulu

Tämän teoksen osittainenkin kopiointi on tekijänoikeuslain mukaisesti kielletty ilman nimenomaista lupaa.

ISBN 978-952-275-269-7

ISSN-L 2323-6914

ISSN 2323-6914

*Julkaisujen myynti
ja jakelu*

Karelia-ammattikorkeakoulu
julkaisut@karelia.fi
tahtijulkaisut.net

Joensuu 2019

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Karelia
AMMATTIKORKEAKOULU

Sisällys

1 JOHDANTO	5
2 GREEN CARE LAATUTYÖ	7
2.1 Hankkeen Green Care -laatu ja -johtamisjärjestelmätyöpajat	9
3 GREEN CARE LIIKETOIMINTA	12
3.1 Hankkeen merkittävimmät valmennukset ja työpajat	13
3.2 Hankkeessa tehty markkinointi ja tiedottaminen	18
3.2 Hankkeessa järjestetyt matkat	20
4 GREEN CARE PALVELUPILOTIT	21
4.1 SosVa-hankkeen pilotti	22
4.2 Green Care -työpaja maatilalla pitkäaikaistyöttömille	24
4.3 Kavioiden kopsetta ja hankien hohdetta - päihdekuntoutujien hevosmetsätyöleiri	25
4.4 Romon Perhekodit	29
4.5 Valtimon pilotti	36
5 OPISKELIJAYHTEISTYÖ	37
5.1 Green Care -perusteet opintojakso	38
6 GREEN CARE - GREEN KARELIA -HANKE JÄÄ ELÄMÄÄN	39
LÄHTEET	41

1 Johdanto

Green Care tarkoittaa luontolähtöisten menetelmien tavoitteellista hyödyntämistä ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin tukemiseksi. Suomen monimuotoinen luonto, lähiympäristöt ja eläimet tarjoavat hyviä mahdollisuuksia hyödyntää niitä eri asiakasryhmillä hoidon, kuntoutumisen ja elpymisen tukena sekä ennaltaehkäisevästi ihmisen hyvinvoinnin lisäämiseksi. Pohjois-Karjalassa luonto on lähellä ja luonto on aina ollut osa ihmisten elämään. Paikallisilla hyvinvointipalveluyrityksillä ovat erittäin hyvät lähtökohdat Green Care toiminnan kehittämiseksi.

Green Care toiminta perustuu tutkittuihin luonnon hyvinvointivaikutuksiin. Luonnon hyvinvointivaikutuksista ollaan saatu tutkimustietoa yhä enemmän 2000-luvulla. Luontoympäristössä ihmisen sydämen syke ja verenpaine sekä stressihormonitasot laskevat (Ulrich 2012). Merkittäviä terveyshyötyjä saadaan riittävän usein tapahtuvalla luontoalvistuksella, jolloin altistumme luonnon hyvälle ja monipuolisille mikrobeille. Näiden tutkittujen vaikutusten myötä on pystytty todentamaan luonnon merkitys myös sairauksien ehkäisyssä (esim. sydän- ja verisuonisairaudet, diabetes, allergiat, astma, tulehdukselliset suolistosairaudet ja masennus). (Ulrich 2012, Leppänen & Pajula 2017, 26.)

Green Care – GREEN KARELIA -hankkeen keskeinen tavoite on ollut tehdä Green Care pohjaista liiketoimintaa tunnetuksi alueen yksityisille sekä julkisille hyvinvointipalveluntuottajille ja –maksajatahoille.

Hankkeessa on tuettu hankkeeseen osallistuvien yritysten Green Care -laatu- ja johtamisjärjestelmän käyttöönottoa. Hankkeen tehtävänä on ollut viiden erilaisen teema-työpajatoiminnan avulla lisätä Green Care tietoisuutta, järjestää Green Care – laatu- ja johtamisjärjestelmän valmennusta, saada aikaan verkostoitumista ja olla mukana uusien palvelumallien kehittämisessä.

Green Care – GREEN KARELIA -hankkeen tuloksena paikallisten hyvinvointipalveluyritysten muutosvalmius, erottuvuus, innovatiivisuus ja kilpailukyky on kasvanut sekä alueen työllisyys lisääntynyt. Pohjoiskarjalaisten Green Care -yritysten verkostossa on mukana 87 yritystä ja lukuisia palvelujen ostajia sekä tietenkin käyttäjiä. Green Care -toimintaa harjoittavat yritykset ovat sosiaali-, terveys-, matkailu- ja kasvatusalalta sekä maatilataloudesta. Verkoston ytimen muodostaa Green Care Itä-Suomi alueyhdistys, joka on perustettu vuonna 2015.

Green Care – GREEN KARELIA -hanke

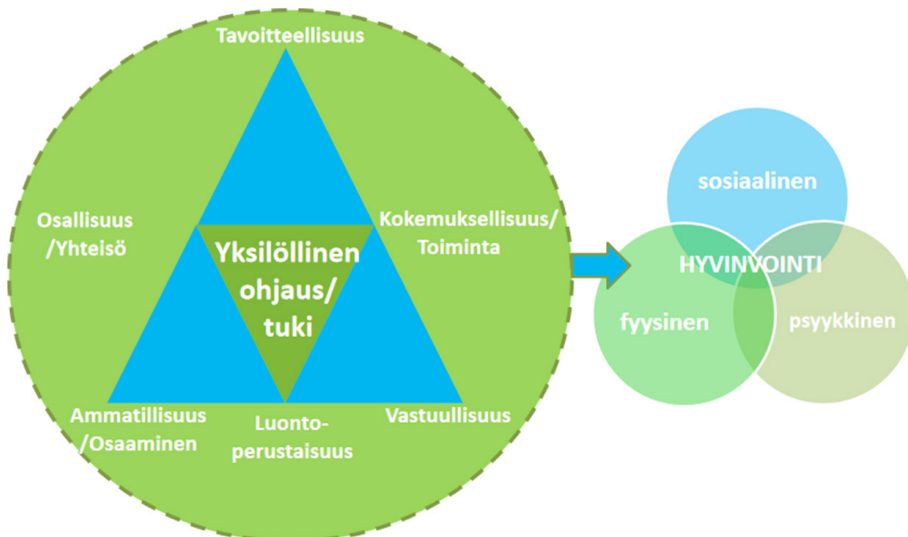
Toteutusaika:	1.2.2017 – 31.1.2019
Rahoittajat:	Itä-Suomen ESR-ohjelma, Ely-keskus, Joensuun seudun kehittämissyhtiö, Keski-Karjalan maaseututoimi, yritykset
Toimintalinja:	3. Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus
Erityistavoite:	7.1. Tuottavuuden ja työhyvinvoinnin parantaminen
Tukimuoto:	Työllisyyden ja osaamisen edistämiseen sekä sosiaali- seen osallisuuteen liittyvä kehittämishanke
Hallinnoija:	ProAgria Pohjois-Karjala ry.
Osatoteuttaja:	Karelia Ammattikorkeakoulu Oy

2 Green Care laatutyö

Suomessa Green Caren laatutyö on aloitettu vuonna 2014 MTT:n, THL:n ja Lapin ammattikorkeakoulun toimesta. Tämän jälkeen Green Care Finland ry:n nimittämä laatulautakunta on kehittänyt yhdessä alan yrittäjien kanssa suomalaista Green Care -palveluiden laatutyötä. Vuoden 2017 alusta Green Care palveluntuottajat ovat voineet hakea palveluilleen Green Care -laatusertifikaattia. (Green Care – LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja 2018, 4.)

Suomalainen Green Care -toimintatapa

Kuvio 1. Suomalaisen Green Care -toimintatavan peruselementit (Green Care – Luonto-Hoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja 2018, 4).

Green Care -palvelu syntyy kolmesta peruselementistä: Luontoperustaisuus, kokemuksellisuus ja osallisuus. Lisäksi laadukkaaseen Green Care -toimintaan kuuluvat vastuullisuus, tavoitteellisuus ja ammatillinen osaaminen (kuvio 1). (Green Care – LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja 2018, 4.)

Luontoperustaisuus tarkoittaa, että luonto itsessään voi olla tapahtumapaikkana tai eläimet ja luonnonmateriaalit ovat osana ohjattua toimintaan. Kokemuksellisuuteen kuuluu yhtä hyvin konkreettinen toiminta tai liikkuminen, kuin kokemuksellisuuden tunne siitä, että on eri aistein läsnä luontotapahtumassa. Luontokokemus voi syntyä esimerkiksi luontoa havainnoimalla ja kokemus voi olla joko aktivoiva tai rauhoittava. Green Care -palvelussa osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunne voi muodostua ihmisen ja eläimen tai ihmisen ja luonnon välille. Näin käy Green Care -toiminnassa kuin luonnostaan, koska luonto tai eläimet eivät erottele tai tuomitse, vaan ottavat ”asiakkaansa” juuri sellaisena kuin ovat. (Green Care – LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja 2018,4,9.)

Laadukas Green Care -palvelu on aina tavoitteellista toimintaa. Tavoitteet määräytyvät palvelu- ja asiakaskohtaisesti (Green Care – LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja 2018, 4,11). Ammatillisuuteen ja osaamiseen liittyy palvelun vaatima osaaminen, ohjausosaaminen ja Green Care -osaaminen. Green Care -osaaminen tarkoittaa sitä, että ohjaaja on tietoinen luonnon hyvinvointivaikutuksista, osaa käyttää tietoaan ja ohjata asiakastaan

LuontoVoima
LAATUA

LuontoHoiva
LAATUA

Kuvio 2 ja 3. Suomalaiset Green Care -palvelut jaetaan LuontoVoiman ja LuontoHoivan palveluihin. (Green Care Finland 2018.)

Green Care - palvelut jaetaan kahteen palveluryhmään, LuontoVoima ja LuontoHoiva. LuontoVoiman palveluihin kuuluvat tavoitteelliset ja ohjatut luontoperustaiset virkistys-, hyvinvointi-, kasvatus ja harrastuspalvelut, usein matkailuun liittyvät palvelut. LuontoVoiman palvelutavoitteet tehdään yksilöllisesti ja ne liittyvät asiakkaiden yleisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä ennaltaehkäisyyn. Jo kertaluontoiset ja lyhytkestoiset LuontoVoiman ohjatut palvelut voivat helpottaa stressiä, antaa voimavaroja ja elvyttää. (Green Care – LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja 2018, 7-8.)

LuontoHoivan palvelut ovat pääosin julkisen sektorin järjestämistä vastuulla olevia sosiaali- ja terveysalan palveluja. LuontoHoivan asiakkaat ovat usein erityistä tukea tarvitsevia, ja tavoitteiden pohjana onkin yksilölliset kuntoutus- tai hoitosuunnitelmat. Tavoitteilla tähdätään pitkäjänteisesti asiakkaan terveyden, toimintakyvyn, osallisuuden ja arjen hallinnan vahvistamiseen. LuontoHoivan palvelun tuottajalta vaaditaan sosiaali- ja terveysalan koulutusta tai vaihtoehtoisesti yhteistyötä koulutettujen toimijoiden kanssa. (Green Care – LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja 2018, 8.)

2.1 HANKKEEN GREEN CARE -LAATU- JA JOHTAMISJÄRJESTELMÄTYÖPAJAT

Kuva 1. Kevään 2017 ensimmäinen laatu- ja johtamisjärjestelmäkoulutus, kouluttajana Teemu Peuraniemi. Kuva: Katri Palpatzis.

Green Care -laatu- ja johtamisjärjestelmä -työpajakokonaisuuksia/valmennuksia on hankkeessa pidetty kolmesti. Työpajat ovat sisältäneet kaksi lähipäivää, joiden välissä on ollut reilu kuukausi etäopiskelua. Työpajat ovat sisältäneet Green Care -laatumateriaalia sekä laatu-käsikirjan täyttämistä yritys- ja palvelukohtaisesti. Hankkeen Green Care -laatu- ja johtamisjärjestelmätyöpajoissa on ollut mukana yhteensä 24 yritystä. Laatumerkkejä on saatu Pohjois-Karjalaan neljä, ja useampi yritys on jättänyt hakemuksen joulukuussa 2018 Green Care Finlandin laatulautakunnalle.

Kuva 2. Päiväkoti Siilimpiilo 2017. Kuva: Harri Mäenpää, Studio Korento.

Päiväkoti Siilimpiilo on 25-paikkainen yksityinen päiväkoti, joka on perustettu vuonna 2010. Siilimpiilo sijaitsee Kiteen Ruppovaarassa, Villa Kylänselässä. Siilimpiilon arjen toiminnoissa näkyvät vahvasti luonto, taide ja musiikki sekä liikunnan ilon. Päiväkoti Siilimpiilon omistaa kesälahtelainen Mäntyniemen Ikihonka Oy. Yrityksen toiminnan kulmakiviä ovat vahva Green Care -ajattelu, ihmislähtöisyys, yhteisöllisyys ja verkostoituminen. Mäntyniemen Ikihonka Oy on ollut hankkeen laatuvalmennuksessa kevästä 2017 alkaen ja yritykselle myönnettiin lokakuussa 2018 Green Care LuontoVoima Laatu -sertifikaatti. (Green Care Itä-Suomi 2018.)

Alueen merkittävin Green Care -laatusaavutus on Liperin varhaiskasvatuksen Vihreän Voiman -laatumerkki. Liperin varhaiskasvatuksen käytäntöjä on kehitetty Green Caren toimintamuotojen mukaisesti lokakuusta 2017 lähtien. Joulukuussa 2018 Green Care Finland ry:n laatulautakunta myönsi ensimmäisen LuontoVoima -laatumerkin kunnalliselle varhaiskasvatukselle Liperiin. (Liperin kunta 2018.)

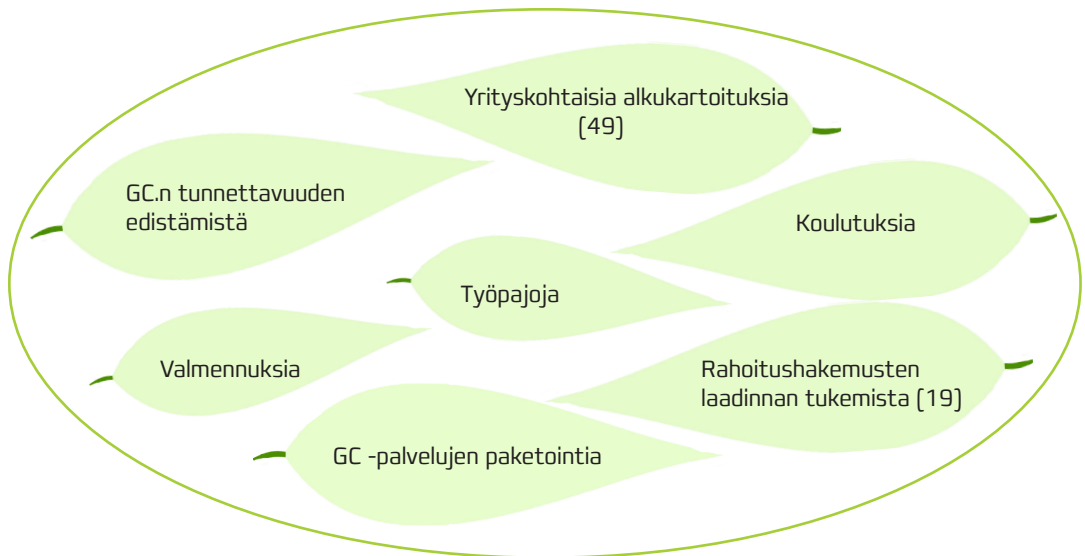
Yhdistyksen laatulautakunta katsoi arvioinnissaan, että Liperin varhaiskasvatuksella on loistavat puitteet toteuttaa monipuolista ja laadukasta luontoperustaista varhaiskasvatusta. Liperin varhaiskasvatuksen Green Care -toimintaan sitoutuneisuus ja tahtotila on myös ilmennyt hakemuksessa erityisen kiitettävällä tavalla. (Liperin kunta 2018.)

Green Caren käytäntöihin Liperissä kuuluvat luonto-, eläin-, puutarha- ja maatila-avusteisuus. Luontoperustaisella toiminnalla pystytään laajentamaan ja rikastuttamaan varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Jokaisella liperiläisellä päiväkodilla on muun muassa lähiluontopolku, kolmessa yksikössä kesäkanala ja useissa päiväkodeissa esimerkiksi kasvihuone, kasvilavoja ja puutarha. Luontoperusteisella toiminnalla tavoitellaan kokonaisvaltaista hyvinvointia päiväkodin arkeen, joten siitä hyötyvät niin lapset, kasvattajat kuin perheet. Yhteistyötä tehdään muun muassa Marttojen, paikallisten maatilojen ja puutarhojen kanssa. (Liperin kunta 2018.)

Suomessa ei ole haettu yhtä laajamittaista laatumerkkiä koskaan aiemmin. Karelia-ammattikorkeakoulun toimesta koko Liperin varhaiskasvatuksen henkilökunta on saanut Green Care -koulutuksen ja kaikissa Liperin päiväkodeissa ja perhepäivähoitopaikoissa on otettu Green Care käyttöön kasvatuksen ja hoidon tueksi.

3 Green Care liiketoiminta

Green Care – GREEN KARELIA -hankkeen keskeinen tavoite on ollut tehdä Green Care -pohjaista liiketoimintaa tunnetuksi alueen yksityisille sekä julkisille hyvinvointipalveluntuottajille ja –maksajatahoille.

Kuvio 4. Hankkeen kohderyhmän liiketoimintaa edistävät toimenpiteet.

Green Care -yritystoiminnan tunnettavuus ja tavoitteellisuus ovat lisääntyneet Pohjois-Karjalassa ja hankkeen kehittämistyö on otettu mukaan Pohjois-Karjalan Siun Sote -palveluiden rakenneuudistukseen. Green Care luonto- ja eläinavusteisten menetelmien hyödyntäminen sosiaali-, terveys-, kasvatusta- ja matkailupalveluissa tunnetaan entistä paremmin. Maakuntamme merkittävimmät ostajat Siun Sote ja Joensuun kaupunki ovat kiinnostuneita Green Care -palveluista, kuten maatilalla tapahtuvasta kuntouttavasta työtoiminnasta, lastensuojeluasiakkaiden avohuollonpalveluista, ikäihmisten päivätoiminnasta ja sosiaalisesta kuntoutuksesta. Haasteellisessa toimintakentän muutoksessa yritykset ovat löytäneet uusia tapoja erikoistumiseen ja erottautumiseen tavoitteellisen Green Care -toiminnan avulla.

3.1 HANKKEEN MERKITTÄVIMMÄT VALMENNUKSET JA TYÖPAJAT

Hankkeen valmennukset ja työpajat suunniteltiin yrittäjien ja organisaatioiden henkilöstöjen toiveiden mukaisesti. Tavoitteena oli saada tutkijoita ja todellisia Green Care -asiantuntijoita valmentamaan toivottuja asiakokonaisuuksia. Tällä pystyttiin takaamaan se, että valmennuksista saatu tieto ja todistukset ovat riittävät esim. laatumerkkihaussa Green Care- teorian osaamisen todentamiseksi. Laatumerkin saaminen edellyttää vähintään viiden opintopisteen teoriaopiskelua.

Kuva 3. Varakoti Varpusessa Lieksassa pääsee olemaan osallisena puutarhatoiminnassa. Kuva: Harri Mäenpää, Studio Korento 2018.

MMT, vanhempi tutkija Erja Rappe oli kaksi kertaa valmentamassa terapeuttisesta puutarhatoiminnasta sekä terveyttä tukevan ympäristön suunnittelusta. Rappe (2005) on tutkinut väitöskirjassaan pitkäaikaishoidossa olevien potilaiden puutarhakäyntien, masennuksen ja oman terveytensä sekä ulkoilun ja koetun terveyden välistä yhteyttä. Rappe (2015) on myös tutkinut luontoympäristön ja Green Care toiminnan vaikutuksia vankilaympäristössä sekä perehtynyt syvällisesti terveyttä edistävään ympäristörakentamiseen.

Kuva 4. Eko- ja ympäristöpsykologi Kirsi Salonen valmentamassa 2017 hankkeessa mukana olevien yritysten henkilöstöä. Kuva: Katri Palpatzis 2017.

Luontokokemus voi parhaimmillaan tarjota ihmiselle pysähtymisen, asioiden selkiytymisen ja rauhoittumisen tunteen. Luontoympäristössä olevat ihmisen mielipaikat auttavat elpymisessä työn- tai arkielämän fyysistä ja psyykkisistä rasituksista. (Salonen 2005,14.) Eko- ja ympäristöpsykologi Kirsi Salonen on käynyt kouluttamassa kaksi kertaa hankkeen aikana teemalla. ”Luontoympäristö osana kokonaisvaltaista hyvinvointia”.

Metsämieli-menetelmä yhdistää luonnon hyvinvointivaikutukset mielentaitojen vahvistamiseen. Metsämieltä käytäviin ohjelmapalveluihin tähtäävän kurssin pääsyvaatimuksena oli luontopalveluiden vahva ja pitkäaikainen harrastus tai koulutus. Kymmenen osallistujaa oli metsämielikouluttaja Reija Koivun opissa 13.11.2018.

Kuva 5. Poimulehti on yksi suomen ravintorikkaista villiyrteistä. Kuva: Harri Mäenpää, Studio Korento 2018.

Kasvitieteilijä Sinikka Piipon työpajassa esiteltiin Suomen tärkeimmät villivihannekset ja puut sekä opittiin käytännössä, kuinka ne voi tunnistaa. Villivihannekset ovat oiva ravinnonlisä. Villivihannesten terveellisyys johtuu niiden sisältämistä monista aineosista, joita niissä on viljeltyjä kasveja enemmän. Villivihanneksissa on luonnollisia suoja-aineita, fytoaleksiineja tai salvestroleja, monta kertaa enemmän kuin tavanomaisesti viljeltyissä kasveissa. Työpajassa opittiin mitä villivihannekset sisältävät, eli saatiin tietoa niiden ravitsemus- ja terveysvaikutuksista. Kaikilla villivihanneksilla on aina terveysvaikutuksia.

Kestävä kehitys, ekologisuus, kierrättäminen, luonnonmateriaalien käyttö ja jokamiehen oikeudet kuuluvat Green Care -toiminnan periaatteisiin. Floristi Maritta Helisten ohjasi taitotyöpajassa koristeiden ja somistusten tekoa luonnonmateriaaleista.

Kuva 6. Luonnon materiaalien käyttö somistuksessa työpaja. Kuva: Katri Palpatzis 2017.

Kuva 7. Heiskalan Hoppalan yrittäjä Helena Heiskasella on pitkä kokemus sosiaalipedagogisesta toiminnasta. Kuva: Harri Mäenpää, Studio Korento.

Eläinavusteisilla menetelmillä on lukuisia fysiologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kognitiivisia hyötyjä eri asiakasryhmille. Eläimen ja ihmisen välinen yhteys lisää tutkitusti molempien oksitosiinin eli mielihyvähormonin tuotantoa, tästä on merkinä asiakkaan verenpaineen lasku ja rentoutuminen. Lisäksi Eläinavusteisen toiminnan on havaittu lisäävän asiakkaan luottamuksen ja positiivisuuden lisääntymistä toisia ihmisiä kohtaan, kiputunteusten hallinnan parantumista, sekä liikeratojen ja tasapainon parantumista. (Kahilaniemi 2016, 19-20.) Eläinavusteisesta toiminnasta on pidetty hankkeessa yhteensä kolme työpajapäivää, nämä on toteutettu eläinavusteiseen toimintaan perehtyneiden yrittäjien toimesta ja aidoissa talli- tai muissa kuntoutusympäristöissä.

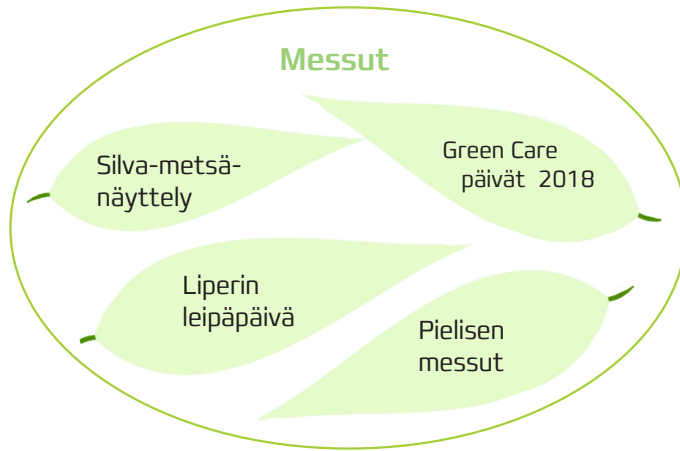

Kuva 8. Kuva: Harri Mäenpää, Studio Korento.

Green Care - GREEN KARELIA -hankkeen toimintaa on arvioitu osallistujapalautteen perusteella. Hankkeen toimenpiteet ovat saaneet koko toimintakaudella yleisarvosanaksi 4,52, kun arviointiasteikko on ollut 1-5.

3.2 HANKKEESSA TEHTY MARKKINOINTI JA TIEDOTTAMINEN

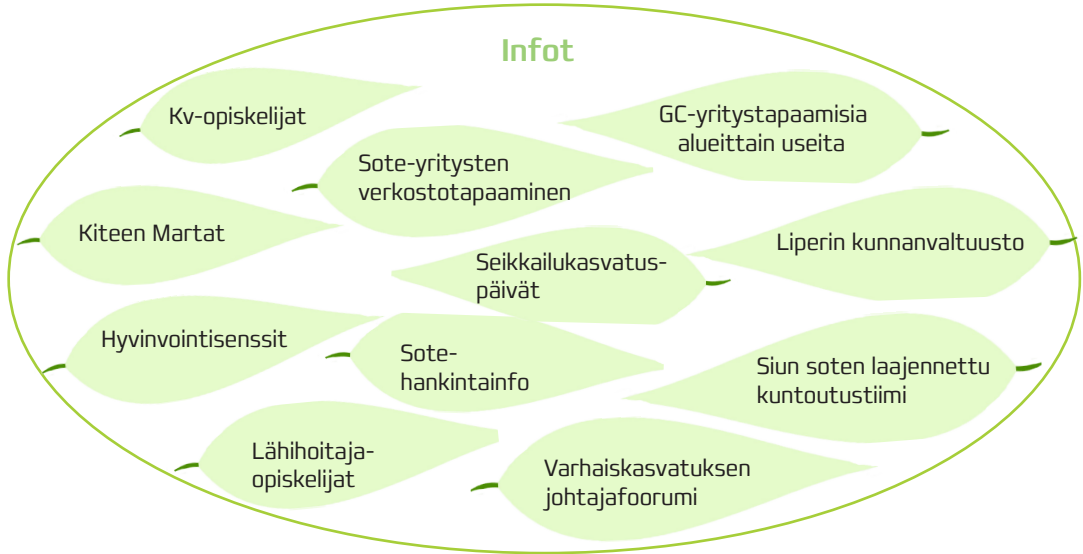
Hanke on osallistunut messuille ja tapahtumiin, ja hankkeen henkilöstö on pitänyt Green Care -infoja. Hankkeessa on aktiivisesti tehty julkaisu- ja tiedotustoimintaa ja käytetty sosiaalisen median kanavia Green Care -tietoisuuden edistämiseksi.

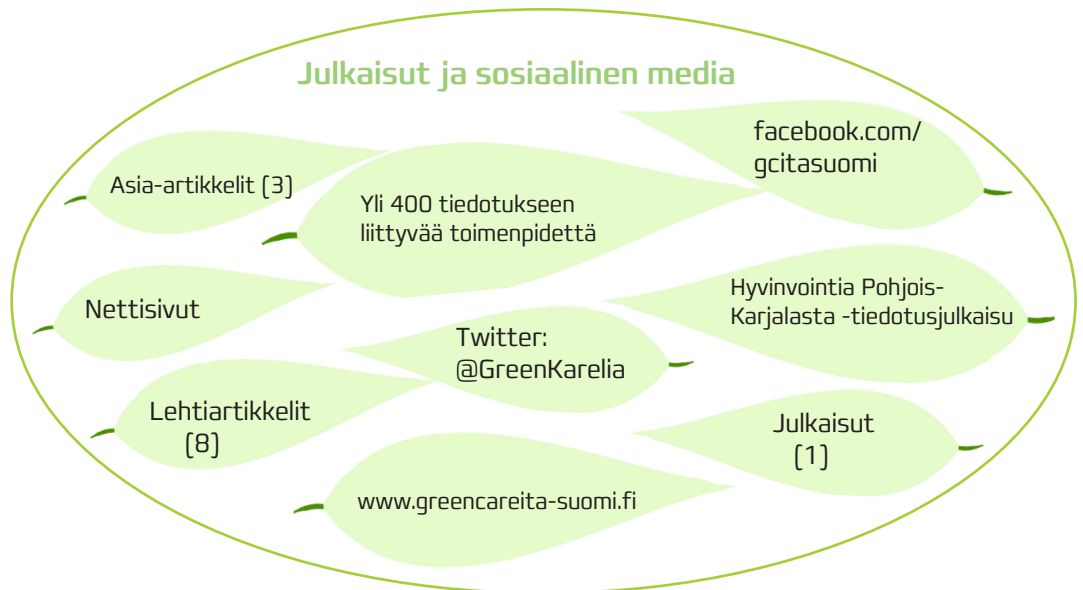
Kuvio 5. Messutapahtumat joissa hanke on ollut mukana.

Kuva 9. Nuoria kiinnosti Silva-metsänäyttelyosastolla mm. kanit. Kuva: Katri Palpatzis.

Kuvio 6. Hankkeen pitämät Green Care -infot.

Kuvio 7. Hankkeen tuottamat julkaisut ja näkyvyys sosiaalisessa mediassa.

3.3 HANKKEESSA JÄRJESTETYT MATKAT

Hankkeessa tehtiin benchmarking-matka 1-3.5.2017 Lapin Green Care -kohteisiin, joissa tutustuttiin teemoitusti Green Care -yritystoimintaan ja siihen miten Green Care -toiminta on otettu osaksi sote-alan käytänteitä ja palvelujärjestelmiä. Matkalla vierailtiin myös Lapin ammattikorkeakoulussa ja kuultiin Lapin alueen hanketoiminnasta. Matkalle osallistui 18 henkilöä hankkeessa mukana olevista yrityksistä.

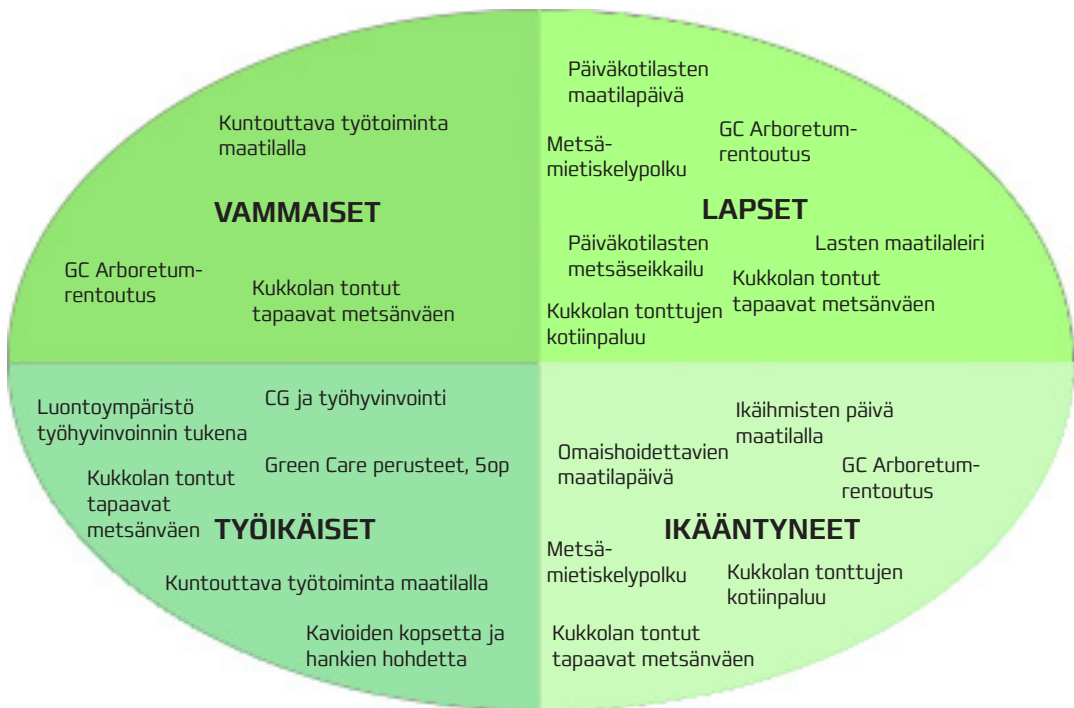
Yhteistyössä Green Care koordinaatiohankkeen kanssa järjestettiin ”Green Care Sotebussikiertue” 23.8.2017. Matkalle houkuteltiin alueen sote-päättäjiä ja matkalaiset saivat tutustua Pohjois-Karjalan Green Care -yritystoimintaan sosiaali-, terveys- ja kasvatuspalveluissa. 16.9.2017 tehtiin Green Care -opinto ja verkostoitumismatka Pieksämäelle, jossa tutustuttiin Pieksämäen alueen Green Care toimijoihin ja palveluihin.

Kuva 10. Pieksämäellä tutustuttiin Vedenjaka- ja luontoreitistöön. Kuva: Katri Palpatzis 2017.

4 Green Care palvelupilotit

Green Care - GREEN KARELIA –hankeen yhtenä tavoitteena oli edistää palvelupilotein GC-palvelutuottajien, ostajien ja eri kohderyhmien yhteistyötä. Palvelupilottien tavoitteena oli saada kokemuksia luontolähtöisten palvelujen vaikutuksista sekä saada asiakaspalautetta ja -kokemuksia palvelujen muotoilun tueksi. Palvelupilotit antoivat myös runsaasti käytännön tietoa resurssien hallinnasta, joka on tärkeää puolestaan palveluntuottajalle hinnoittelun ja markkinoinnin kannalta.

Kuvio 8. Hankkeen palvelupilotit. Hankkeessa on tehty yhteensä 47 palvelupilottia.

4.1 SOSVA-HANKKEEN PILOTTI

SosVa-hanke on Lieksan kristillisen opiston hallinnoima sosiaalisen vahvistamisen toimintamallin kehittäminen Lieksan alueella –hanke. Rahoittajina toimivat ESR, Siun Sote ja Lieksan kristillinen opisto. Hankkeen työskentelymuodoksi on usean asiakkaan kohdalla valikoitunut Green Care -periaatteiden mukainen ohjaus Palviaisen tilalla Lieksassa. Tilalla on runsaasti eläimiä ja siellä on mahdollista tarkkailla eläimiä niiden lajityypillisessä ympäristössä, osallistua niiden hoitoon, hoitaa puutarhaa, kasvihuonetta ja tehdä retkiä lähiluontoon. Tilaa ympäröivää luontoa käytetään retkien ja hortoilun mahdollistavana toimintaympäristönä, puutarhasta saadaan paitsi satoa, myös mielekästä tekemistä. Talvella on mahdollista harrastaa mm. lumikenkäilyä, hiihtoa ja nuotioretkiä.

Pilotin tavoitteet määrittyivät hyvin pitkälti SosVa hankkeen tavoitteiden mukaisesti. Hankkeen kohderyhmään kuuluvat 15-29 -vuotiaat nuoret jotka ovat syrjäytyneet tai syrjäytymisuhan alla ja joiden sosiaalinen tai psykososiaalinen toimintakyky kaipaava vahvistusta. Tavoitteena on säilyttää, vahvistaa tai luoda sosiaalista toimintakykyä, tukea arjen sujumista, opiskelua tai työllistymistä ja ennen kaikkea osallisuutta.

Pilotti alkoi 4.7.2017 ja sen kestoksi sovittiin noin kuusi viikkoa. Mukaan saatiin melko nopealla aikataululla kahdeksan asiakasta. Alun haasteina joillakin asiakkailla olivat runsaat tapaamisten peruutukset ja katoamiset, joiden syynä lienevät elämänhallintataitojen puute, mielenterveyden ongelmat ja sosiaalisten tilanteiden pelko. Useimmissa tapauksissa joiden farmikäynnin jälkeen asiakas ”jäi koukkuun” ja peruuntumiset vähenivät tai jäivät kokonaan pois. Osa asiakkaista totesi suoraan, että maatilaympäristö eläimien ei ole heitä varten. Loppujen mielestä nimenomaan ympäristö jossa luonto ja eläimet ovat läsnä oli rauhoittava ja mielenkiintoinen.

Joka farmikäynnillä käytimme ”filismittaria”. Mittarin mukaan asiakas lähtee yleensä farmilta piristyneempänä kuin sinne tulee, Ahdistus ei ole kertaakaan lisääntynyt mutta ei myöskään merkittävästi vähentynyt. Ilon kokeminen ei muuttunut erityisesti kenelläkään, ja se usein sivuutettiin merkityksettömänä. Asiakkaan dokumentoimaa mittaria enemmän ohjaajat tarkkailivat asiakkaita ja kysyivät asiakkaalta suoraan ja kirjasivat havaintojaan raportteihin. Seuraavassa muutamia asiakkaiden kommentteja tilakäyntien yhteydessä:

” En olisi ikinä uskonut että minä osaan ajaa ponilla!”

” Nyt ymmärrän mitä tarkoitat luonnon ja eläinten vaikutuksella ihmisen mieleen ”

” Kyllä täällä unohtuu muut murheet ”

” Kyllä täällä mieli lepää ”

” Keho on väsynyt, pää ei ”

” Hevosen mielestä minä olin kiinnostava ja se halusi tulla minun luokseni ”

” En jaksa tehdä mitään, mennään farmille ottamaan eläinterapiaa”

” Täällä on likaista, paska haisee ”

Kuva 11. Maatilan elämää. Kuva: Katri Palpatzis 2017.

Pilotin jälkeen suurin osa asiakkaista on jatkanut hankkeessa. Yksi nuorista jatkoi opintojaan ja löysi kumppanin jonka kanssa ovat jatkaneet tilalla käyntejä. Farmin merkityksellisyys näkyi hyvin asiakkaan esitellessä tilaa ja sen eläimiä kuin omiaan. Yksi asiakkaista on työllistynyt ja useiden kanssa jatketaan tukitoimia, uusia asiakkaita on tulossa jonoksi asti. Muutamia lukuja pilotin ajalta:

- Pilotin aikana farmipäiviä oli 15
- Kävijöitä pilotin aikana Farmilla oli 33
- Peruuntuneita tapaamisia oli 10

4.2 GREEN CARE -TYÖPAJA MAATILALLA PITKÄAIKAISTYÖTTÖMILLE

Maatilatoiminnassa luonnolla on todistetusti monia terveys- ja hyvinvointivaikutuksia. Maatila on usein rauhallinen ja rauhoittava ympäristö, jossa on vähemmän häiritseviä ärsykeitä. Maatila tarjoaa mahdollisuuden olla paljon ulkona ja liikkua vapaasti, maatilaympäristö tarjoaa paljon erilaisia aistikokemuksia sekä havaittavaa. Maatilalla eläimet ja kasvit vaativat hoitoa, niihin voikin saada omanlaisen kontaktin ja tuntea erilaista osallisuuden tunnetta. (Jokela 2017, 37.) Puutarhatoiminta voi toimia osana maatala-avusteista toimintaa eläinhoidon ja muiden maatalan töiden sekä erilaisten luontointerventioiden ohella (Jääskeläinen & Tolvanen 2016, 27).

Kuva 12. Maatalan uteliaat lampaat. Kuva: Katri Palpatzis 2018.

Kuntouttava työtoiminta maatilalla -palvelupilotti toteutettiin kolmen kuukauden aikana keväällä 2018, pilottiin osallistui kahdeksan pitkäaikaistyötöntä, yhteistyökumppaneina Joensuun kaupunki ja Siun sote sekä toteuttajina Green Care sosiaali- ja terveysalan yritykset. Pilotti onnistui täydellisesti, lähes jokaiselle kuntoutujalle löytyi tai vahvistui jokin jatkopolku tai suunta Green Care -työpajan jälkeen.

Kuvio 9. Positiiviseen kuntoutuskokemukseen vaikuttavat tekijät.

Saatuja tuloksia voidaan hyödyntää Siun sotien alueella kuntouttavan työtoiminnan työpajojen suunnittelussa ja kehittämisessä sekä muiden toimijoiden työllisyyspalveluiden kehittämisessä.

4.3 KAVIOIDEN KOPSETTA JA HANKIEN HOHDETTA – PÄIHDEKUNTOUTUJIIEN HEVOSMETSÄTYÖLEIRI

Idea hevosmetsätyöleirille lähti Tervassalo Oy:n toimitusjohtaja Jukka Maliselta, ja lähtökohtana oli saada päihdekuntoutujille kokemuksia luonnosta ja hevosista, mutta myös tuntumaa ruumiillisesta työstä, jossa voi konkreettisesti nähdä kätensä jäljen.

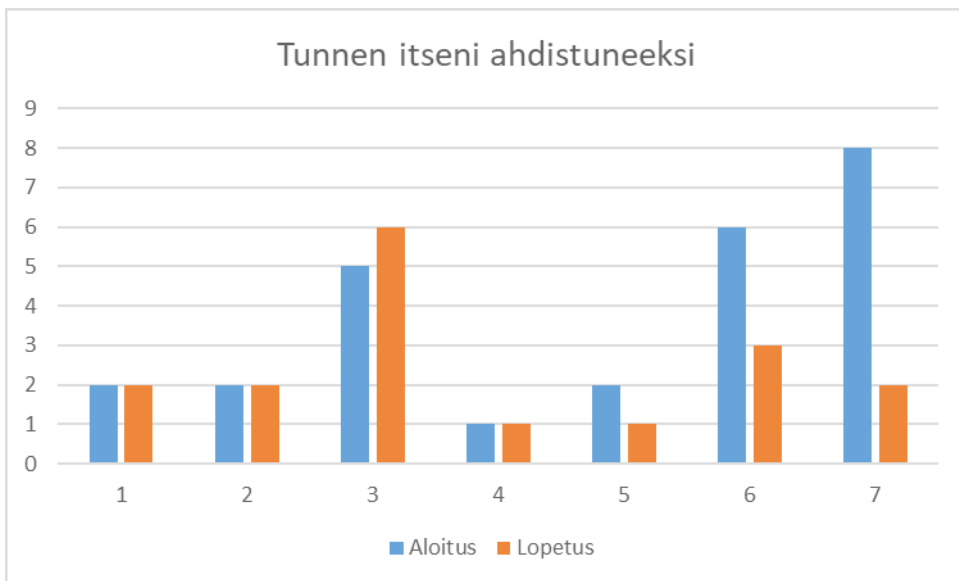
Yhteistyökumppaniksi ja palveluntuottajaksi löytyi Green Care - GREEN KARELIA -hankkeessa mukana oleva yritys: Mantan luontopalvelut Iломantsista.

Kuva 13. Metsätöissä hevosen kanssa. Kuva: Katri Palpatzis 2018.

Ajankohta oli haasteellinen valita, ensin talven runsaan lumitilanteen, ja sitten nopeasti etenevän kevään takia. Myös kahden toimijan aikataulujen yhteen sovittaminen ei ole aina ihan helppoa. Tiedonkulku oli leirin lähestyessä haastavaa, eikä informaatio tahtonut oikein kulkea toimijoiden välillä. Pikaisella päätöksellä leirin ajankohdaksi päätettiin kuitenkin viikonloppu 14-15.4.2018. Leiri toteutettiin Sonkajanrannassa Koverossa ja majoittuminen tapahtui Mantan majatalolla Koverossa. Kuntoutujia/osallistujia oli yhteensä seitsemän ja ohjaajia kolme. Ohjelma toteutui annetun tarjouksen mukaisesti, mutta pieniä aikataulu- ja toteutusmuutoksia tehtiin tilanteen mukaan, turvallisuus huomioiden.

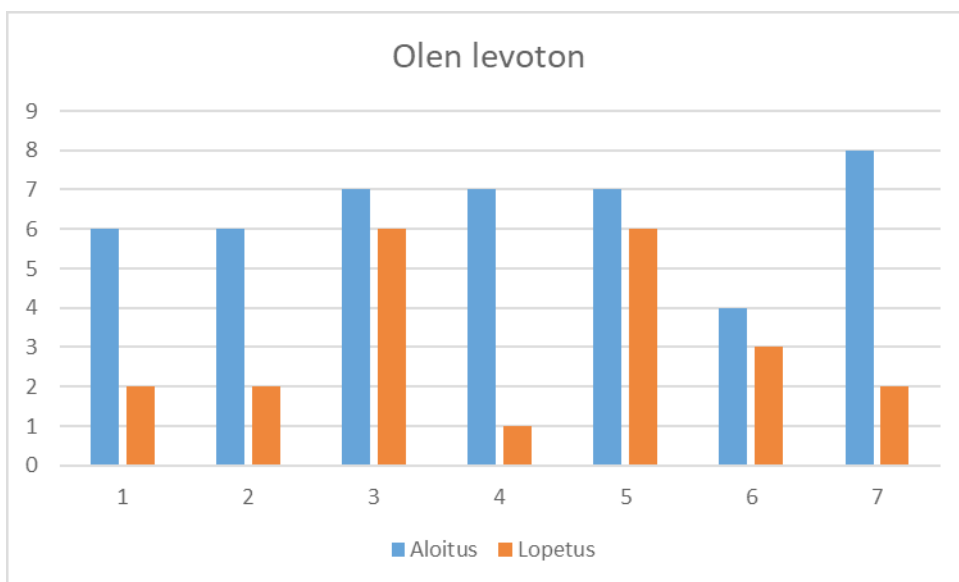
Tässä luontointerventiossa käytettiin yhdeksää tunnetilaan liittyvää kysymystä, arviointiasteikko oli 1-10. Kysely tehtiin heti luontointervention alussa (lauantai-aamuna) sekä lopuksi (sunnuntai-iltana). Suurimmassa osassa tunnetilan kysymyksistä oli joko pientä muutosta tai ne pysyivät ennallaan. Kahden kysymyksen kohdalla oli merkittäviä muutoksia:

Kuvio 10. Ahdistuneisuuden kokemus luontointervention alussa ja lopussa.

Osallistujat saivat arvioida omaa tunnettaan ahdistuneisuudesta. Sininen pylväs kertoo alkutilanteen, oranssi pylväs lopputilanteen. 0 = ”en ole ollenkaan ahdistunut” ja 9 = ”erittäin ahdistunut”.

Osallistujan nro 5 muutosta ahdistuneisuuden tuntemuksessa voi pitää merkityksellisenä ja osallistujien nro 6 sekä 7 erittäin merkityksellisenä (muutos kolme tai enemmän asteikolla).

Kuvio 11. Levottomuuden kokemus luontointervention alussa ja lopussa.

Osallistujat saivat arvioida omaa tunnettaan levottomuudesta. Sininen pylväs kertoo alkutilanteen, oranssi palkki lopputilanteen. 0 = ”en ollenkaan levoton” 9 = ”erittäin levoton”.

Ensimmäisenä havaintona on, että kaikkien osallistuneiden levottomuuden tunne väheni luontointervention aikana. Erittäin merkittäviä muutoksia (enemmän kuin kolme yksikköä laskua) on havaittavissa osallistujilla nro 1, 2, 4 ja 7.

Kuva 14. Leirin vartijakoirat Urmas ja Uljas. Kuva: Katri Palpatzis 2018.

Luontointervention lopuksi käytettiin Kirsi Salon lyhyttä KOLU-mittausta. KOLU-mittari kertoo kokonaisvaltaisesta luontokokemuksesta. Lyhyessä KOLU-kyselyssä on kolme väitettä:

1. Koin kiireen tunnetta luonnossa
2. Koin, että luonto on tärkeä osa hyvinvointiani ja terveyttäni
3. Luonto rauhoitti ja rentoutti minua.

(Salonen, Korpela & Kirves 2017).

KOLU-mittarin tulosten tulkinta oli hyvin yksiselitteinen, kukaan osallistujista ei kokenut kielteisyyttä viikonlopun luontokokemuksessa ja kaikki osallistujat kokivat luonnon elvyttävänä.

4.4 ROMON PERHEKODIT

Romon Perhekodit Oy on toiminut ammatillisena perhekotina aina vuodesta 2003 alkaen. Nyt lastensuojeluun erikoistunut Kontiolahdessa sijaitseva Lastensuojeluyksikkö Pihämäki tarjoaa ammatillisia sijaishuolto- ja lastensuojelupalveluja. Pihämäen toiminta on perheenomaista, luonnonläheinen elämäntyyli ja lasten mahdollisuus toimia aktiivisesti omassa arjessaan mahdollistavat lasten ja nuorten tasapainoisen kehityksen ja yksilöllisen kasvun. (Kuosmanen 2019b.)

Pihämäessä toteutettiin Green Care -pilotteja vuonna 2018: Hevostoimintaryhmä, Metsäviikonloppu, Hevostoiminnan ja valokuvauksen yhdistetty viikonloppu, Valokuvausryhmä, Graffitiviikonloppu, Metsäryhmä ja Graffitiryhmä. Asiakkaat tulivat pilottiryhmiin Siun soten sosiaalitoimen, koulujen ja omien asiakaskontaktien kautta. (Kuosmanen 2019b.)

Pihämäen henkilökunnalla on hyvin laaja-alaista koulutusta; sosionomin, sosiaalikasvattajan, lähihoitajan, fysioterapeutin, erä- ja luonto-oppaan sekä nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajan koulutuksia. Jokaiselle pilottiryhmälle löytyikin toteutusperusteet ja menetelmäohjaajat Pihämäen omasta henkilöstöstä. Jokainen menetelmäohjaaja teki omasta menetelmästänsä ja toiminnastaan ennakkoon sisältö- ja toimintasuunnitelman sekä laati turvallisuussuunnitelman kyseisen toiminnan ajalle. Pihämälle hankittiin ensiapuvälineistöä ja päivitettiin sekä palo- ja pelastussuunnitelma, että järjestettiin keväällä henkilökunnalle pelastautumiskoulutus hätätilanteita varten. Lisäksi toimintaa toteutettavassa tilassa sekä piha-alueilla tehtiin terveystarkastajan vaatimia muutoksia yleiseen asiakasturvallisuuteen liittyen ja merkittiin paikkoja, kulkuväyliä ja tietoa yleisesti nähtäville hätätilanteita varten.

Työvälineeksi menetelmäohjaajille laadittiin yhtenäinen GC-raportointipohja, jonka avulla he saivat toteutuneiden ryhmäkertojen jälkeen kirjata itselleen ylös siellä tapahtuneet huomiot. (Kuosmanen 2019b.)

Valokuvausryhmä heinäkuu 2018

Valokuvaus toteutettiin kolmen nuoren pienryhmätoimintana. Ryhmä kokoontui heinäkuun aikana neljä kertaa 2 – 3 tunnin ajan. Ryhmätoiminnan tavoitteena oli huomata ympäristössään ja itsessään olevia voimavaroja valokuvauksen, menetelmäkorttien ja muilta saadun palautteen avulla. Toiminta tuki itsetuntoa ja minäkuvaa. Ryhmässä työskentely perustui toisen kunnioittamiseen ja hyviin käytöstapoihin. (Kuosmanen 2019a.)

Ryhmätapaamisista kerättiin joka kerta kirjallista palautetta, joiden arvioiden aiheina olivat yleisfiilis, ympäristö, ohjattu toiminta ja valokuvaus. Jokainen osa-alue sai osallistujilta arvioinniksi erinomainen tai hyvä. Menetelmäohjaaja Henna kokee tulosten ja ryhmäläisten toiminnan perusteella pienryhmätoiminnan olleen osallistujille mielekästä ja itsetuntoa kohentavaa toimintaa. (Kuosmanen 2019a.)

Työprosessia ja tuotetta arvioitaessa voitiin todeta, että ennalta suunniteltu ajankäyttö oli onnistunut. Lisäksi pienryhmäkoko kolme henkilöä oli riittävän pieni intensiivisen työskentelyn mahdollistamiseksi. (Kuosmanen 2019.)

Hevostoimintaryhmä maaliskuu 2018

Pitkin testiryhmien haalimisprosessia kävi selväksi, että sosiaalipedagoginen hevostointa on jo käsite, joka tiedetään eri ammattilaisten joukossa. Lisäksi hevoset ovat aihe, joka kiinnostaa varsin monia, erityisesti tyttölapsia, mutta monella heistä ei ole mahdollisuuksia hevosten kanssa harrastamiseen. (Kuosmanen 2019a.)

Ryhmään osallistui kolme toisilleen ennalta tuntematonta nuorta. Osallistujien ikähaitari oli 8-14 vuotta. Tämä asetelma itsessään toimi sekä vahvuutena, että heikkoutena. Ryhmän taitotaso oli vaihteleva ja nuorin osallistuja tarvitsi enemmän tukea, joten kaikkien tasapuolinen huomiointi oli haasteellista ja vaikutti toiminnan suunnitteluun. Jokaisella kerralla toteutettiin hevosten ruokien teko, jonka ohjeistusta muutettiin kerta kerralta ja viimeisellä kerralla ruokien teko sujui ryhmäläisiltä itsenäisesti. Ryhmäläisten omatoimisuus ja itsevarmuus lisääntyivät huomattavasti ryhmän aikana. Ryhmäläiset alkoivat tuottaa omia ajatuksiaan puheena, kun alussa puheen tuottaminen oli lähinnä ohjaajalähtöistä. (Kuosmanen 2019a.)

Ryhmätoiminnassa harjoiteltiin yhdessä toimimista ja sosiaalista vuorovaikutusta. Monessa harjoitteessa pyrittiin tuottamaan omaa mielipidettä tai tuomaan omaa ääntä kuuluviin esimerkiksi eläimen kehumisen muodossa. Kertojen purkujen yhteydessä palautelomakkeilla pyrittiin kannustamaan oman mielipiteen ilmaisuun kirjallisesti, ettei puhe olisi rajoittamassa mielipiteen julki tuomista. (Kuosmanen 2019a.)

Osallistujilta pyydettiin jokaisella tapaamisella palautetta käyttäen hymiöpalaute-lomaketta. Kaiken kaikkiaan osallistujat kokivat toiminnan hyvin mieleiseksi. Palautteessa arvioitiin myös omissa tavoitteissa onnistumista, esimerkiksi itsensä ylittämistä. Myös nuorempien osallistujien vanhemmilta pyydettiin palautetta. He kokivat, että osallistujat olivat odottaneet tapaamisia, saaneet uusia kokemuksia, mielenkiinnonkohteita ja itsevarmuutta. (Kuosmanen 2019a.)

Graffitiryhmä syyskuu 2018

Graffitiryhmän yhteistyökumppani oli Kontiolahden koulun joustavan perusopetuksen luokka eli Jopo, josta viisi toisilleen tuttua yläkouluikäistä nuorta osallistui ryhmätapaamisiin. Tapaamisia oli viisi ja niiden kesto oli noin kolme tuntia. Tapaamisten määrä oli suunniteltuun toimintaan riittävä ja kesto oli sopiva nuorten jaksamisen ja toiminnan toteuttamisen kannalta. Oppilaat kuljetettiin koulusta Pihämäkeen toimintaympäristöön, sekä takaisin. Ryhmässä toimi yksi ohjaaja, ja todettiin, että 3-5 osallistujaa on sopiva määrä yhtä ohjaajaa kohti. (Kuosmanen 2019a.)

Ryhmätapaamiset järjestettiin Pihämäen Pikku-Mäkessä, sen nuotiopaikalla ja nurmialueella, jolle pystytettiin graffitiseinä. Tapaamisilla keskusteltiin nuorten kuulumiset, suunniteltiin ja luonnosteltiin omaa taidetta, sekä toteutettiin taide graffitimaalauksena. Toteutetusta taiteesta otettiin ryhmätyöskentelynä valokuvia, joiden avulla oma työ, taide ja ympäristö tuodaan näkyväksi muistoksi arkeen. Yhdessä tekeminen oli tärkeää. Työskentelyllä oli positiivinen vaikutus erityisesti ryhmätyöskentelyyn ja vuorovaikutukseen, omien taitojen ja vahvuuksien löytämiseen sekä itsensä ilmaisemiseen. (Kuosmanen 2019a.)

Kuva 15. Katutaidetta landella. Kuva: Toni Tarvainen. 2018.

Kuten muissakin ryhmissä, myös graffitiryhmässä olosuhteilla voi olla merkitystä toiminnan onnistumiseen ja sujuvuuteen. Testiryhmän aikana keli ja olosuhteet olivat hyvät, mutta ohjaaja koki, että toiminnan järjestäminen voisi muuttua hyvin haasteelliseksi, mikäli sää olisi huono. Katostilaa toiminnan toteuttamiseen on olemassa, mutta toteutus kyseisissä, melko suljetuissa tiloissa ei ole ideaalia eikä samalla tavalla tue tavoitetta tehdä ihminen tai hänen aikaansaannoksensa näkyväksi ympäristöönsä. Osallistujat antoivat toiminnasta monipuolista ja positiivista palautetta. Ryhmään osallistuminen koettiin mieleiseksi. Tapaamiset asettivat nuorille haasteita ja kannustivat kehittymään. (Kuosmanen 2019a.)

Metsäryhmä elo-syyskuu 2018

Metsäryhmän menetelmäohjaaja kehitti metsäryhmään ELMA-rungon, joka tarkoittaa sitä, että tapaamisten toiminta koostuu erätaidoista, luontotiedosta, metsä/maatila & mieli -harjoitteista, sekä yhteisestä aterioinnista. (Kuosmanen 2019a.)

Metsäryhmään osallistui kolme samasta perheestä olevaa nuorta, iältään 11-17 vuotta. Metsäryhmä oli ainut ryhmä, jossa osallistujien kanssa kokeiltiin GAS-analyysiä, jossa osallistujat asettivat aloituspalaverissa tai ensimmäisellä tapaamiskerralla itselleen tavoitteet toiminnalle ja tasot, jotka kuvasivat tavoitteiden saavuttamista. GAS-tavoitteet olivat jokaisella osallistujalla henkilökohtaiset ja vapaavalintaiset, mutta niitä mietittiin yhdessä vanhempien ja yhteistyötahojen kanssa. Viimeisellä tapaamisella GAS käytiin läpi jokaisen osallistujan kanssa, ja yhdessä arvioitiin sitä, millä tasolla tavoitteiden saavuttamisessa ol-

tiin. Jokainen osallistuja oli päässyt tavoitteisiinsa joko odotetusti tai odotettua paremmin. Metsäryhmän osallistujat asettivat GAS-tavoitteiksi esimerkiksi kärsivällisyyden lisääntymisen, keskittymiskyvyn ja omatoimisuuden kehittymisen, uusien taitojen löytymisen, ja rohkaistumisen mielipiteen ilmaisuun. GASin tyylinen tavoitteiden asettaminen helpotti yhteenvedon laatimista ja lisäsi yhteistyökumppaneille välitettävän tiedon määrää. (Kuosmanen 2019a.)

Ohjaajien tavoitteena ryhmän toiminnalle oli sisarusten ja perheen sisäisen vuorovaikutuksen kehittäminen, positiivisten asioiden löytäminen ja esille tuominen, sanoittaminen ja lisääminen, yksilöiden vahvuuksien löytäminen. Ryhmän keskeisenä toimintana oli harjoitella erä- ja luontotaitoja ja tietämystä sekä hyödyntää luonnon terveysvaikutuksia. (Kuosmanen 2019a.)

Metsäryhmä tapasi viisi kertaa, ja tapaamisen kesto oli kolme tuntia. Jokaisella tapaamisella oli retkikohde tai teema Pihämäen ympäristössä; vuohet ja kanat sekä vuohiagility, järviluonto ja kalastus sekä sup-lautailu, lähimetsäretket laavulle ja kosteikolle, erätaitojen harjoittelu ja luontotietouden kartuttaminen, sekä hevosiin tutustuminen. Lisäksi tutustuttiin kanoihin ja kissanpentuun. Jokaisella tapaamiskerralla tehtiin ja syötiin yhdessä retkieväät. Toiminnasta otettiin valokuvia ja nuoret saivat valita kuvista itselleen mieluisen, joka kehystettiin näkyväksi muistoksi ja osaksi arkea. (Kuosmanen 2019a.)

Kuva 16. Nuotiokahvit. Kuva: Katri Palpatzis 2018.

Osallistujilta kerättiin palautetta kahdesti hymiölomakkeella, jossa annettiin erilaisia arvioitavia toimintoja, jotka osallistujat arvioivat hymiöillä (1-5). Lisäksi harjoitettiin tunnelmapalautteen antamista peukkupalautteella. Viimeisillä kerroilla pyydetty suullinen palaute kirjoitettiin ylös ohjaajien toimesta. Osallistujilta saatu palaute oli positiivista. Osallistuminen ja monipuolinen toiminta ja uudet kokemukset olivat mieleisiä. Eläimet ja uusien lajien kokeileminen koettiin erittäin mieleiseksi. Nuoret myös kokivat kehittyneensä palautteen antamisessa ja vastaanottamisessa, toisten kuuntelemisessa ja löytäneensä uusia taitoja. (Kuosmanen 2019a.)

Metsäryhmässä päädyttiin kahteen ohjaajaan erityisesti turvallisuussyistä, sillä monipuoliseen ja vaihtelevaan retkeilyyn ja erätaitojen

harjoitteluun sisältyy paljon moninaisia riskejä, ja toisaalta kaksi ohjaajaa mahdollistaa huomattavasti monipuolisemman toiminnan sisällön ja suunnittelun. Sekä ohjaajat että osallistujat kuitenkin kokivat, että ryhmän koko voisi olla esimerkiksi 4-5 osallistujaa, ja tämä olisi myös kustannustehokkaampi vaihtoehto. (Kuosmanen 2019a.)

Hevostoiminnan ja valokuvauksen yhdistetty viikonloppu toukokuu 2018

Hevostoiminta ja valokuvaus menetelminä yhdistettiin samaan viikonloppuun, jolloin voitiin testata eri menetelmien yhdessä toimivuutta. Hevostoiminta yhdistettynä valokuvaukseen valikoitui teemaksi siksi, että hevostoiminta on Pihämäen historiassa se menetelmä, jota on toteutettu sijoituksessa olevien lasten kanssa jo vuosikausia. Valokuvauksen lisääminen toi toimintaan uuden näkökulman ja yhteistyön pakollisuuden. (Kuosmanen 2019a.)

Viikonloppuun osallistui kaksi perhettä, joissa molemmissa lapset olivat tyttöjä. Perheiden omina tavoitteina viikonlopulle olivat positiivisten kokemusten saaminen ja yhteisen ajan viettäminen. Ohjaajien asettamia tavoitteita viikonlopulle olivat onnistumiskokemusten ja elämysten syntyminen, sekä kuvien kautta erilaisten asioiden havaitseminen omassa perheessä ja vuorovaikutuksessa. Lisäksi tavoitteena oli nostaa perheen omien vahvuuksia ja voimavaroja näkyväksi. Hevonen oli kaikkien osallistujien mielenkiinnon kohteena ja toimi siten motivoivana välineenä näiden asioiden harjoitteluun ja voimauttavan valokuvauksen lähestymisen avulla näitä tavoitteita sitten lähestyttiin. (Kuosmanen 2019a.)

Viikonlopun aikana positiivisen pedagogiikan menetelmin harjoiteltiin muiden huomiointia, hyvien asioiden näkemistä ja ääneen sanomista sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Harjoituksiin etsittiin voimauttavia elementtejä Pihämäen ympäristöstä. Välineinä käytettiin mm. Pihämäen eläinkortteja, vahvuuskortteja, positiivisuuskortteja, myönteistäjäkortteja sekä erilaisia harjoituksia, joita tehtiin yhdessä koko ryhmän kanssa. Samalla tutustuttiin Pihämäen eläimiin ja niiden elämään. Ryhmässä ja yhdessä toimien harjoiteltiin sosiaalista kanssakäymistä ja vuorovaikutusta muiden kanssa. (Kuosmanen 2019a.)

Ohjaajien ajatukset viikonlopun kulusta olivat positiiviset. Viikonlopun aikana oli niin paljon kaikenlaista ohjelmaa, että kaikki olivat väsyneitä, mutta yhtä aikaa myös tyytyväisiä. Onnistumisia ja itsensä ylittämistä tapahtui ja päästiin myös keskustelemaan vuorovaikutuksesta perheen kesken. (Kuosmanen 2019a.)

Metsäviikonloppu huhtikuu 2018

Metsäviikonloppu toteutettiin kahden perheen voimin, osallistujina toisessa perheessä oli isä ja äiti pienen lapsen kanssa ja toinen perhe koostui äidistä kahden lapsen kanssa, jotka olivat 10-13-vuotiaita. Perheiden asettamia tavoitteita viikonlopulle olivat rentoutuminen ja miellyttävän yhteisen ajan viettäminen. (Kuosmanen 2019a.)

Ohjaajat asettivat tavoitteeksi viikonlopulle, että he kykenisivät viikonlopun aikana edistämään perheenjäsenten omien vahvuuksien ja voimavarojen löytymistä, vuorovaikutuksen kehittymistä ja positiivista vahvistamista. Tarkoituksen oli luoda perheille yhteinen luontokokemus, harjoitella erä- ja luontotaitoja ja tuoda esiin luonnon terveysvaikutuksia. Tavoitteissa onnistuttiin kerätyn palautteen sekä KOLU-mittarilla tehdyn arvioinnin mukaan melko hyvin. (Kuosmanen 2019a.)

Viikonlopun aikana harjoiteltiin positiivisen pedagogiikan menetelmin muiden huomiointia, hyvien asioiden näkemistä ja ääneen sanomista, sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Harjoituksiin etsittiin voimauttavia elementtejä Pihämäen ympäristöstä. Välineinä käytettiin mm. Pihämäen eläin- ja maisemakortteja, vahvuuskortteja, positiivisuuskortteja sekä erilaisia harjoituksia, joita tehtiin yhdessä koko ryhmän kanssa. Samalla tutustuttiin Pihämäen eläimiin ja niiden elämään. Viikonlopun aikana tarkkailtiin aktiivisesti luontoa. Viima-koira oli toiminnassa mukana koko viikonlopun ajan, ja sen läsnäololla oli hyvin positiivinen vaikutus erityisesti lapsiin, jotka kertoivat nauttivansa koiran seurasta huomattavan paljon. (Kuosmanen 2019a.)

Kotaretkellä oleskeltiin luonnossa, etsittiin aarteita ja harjoiteltiin retkilounaan laittamista trangialla ja nuotiolla. Ohjelmassa oli myös pienten erätaitojen haltuunottoa ja luontotietoutta. Rauhoituttiin ja rentouduttiin luonnossa oleskellen. Mökille matkustettiin hevoskärryjen kyydissä. Mökillä yhdessä lämmitettiin sauna, tehtiin avanto ja syötiin iltapala takkatulen ääressä. Ryhmässä ja yhdessä toimien harjoiteltiin sosiaalista kanssakäymistä ja vuorovaikutusta muiden kanssa. Viikonlopun toiminnasta otettiin valokuvia ja perhe sai valita viikonlopun aikana otetuista kuvista itselleen mieluisat kuvat, jotka kehystettiin muistoksi ja annettiin mukaan kotiin vietäväksi. Molemmat perheet olivat saaneet elämyksiä ja positiivisia kokemuksia toiminnassa niin, että palaute ryhmästä oli todella positiivista. (Kuosmanen 2019a.)

Ohjaajat keräsivät palautetta myös hymiöpalautteen ja KOLU-mittarin avulla. Palaute oli positiivista, mutta kehitettävää löytyi esimerkiksi aikatauluihin ja päivien rytmitykseen, ja myös kelirikon aiheuttamat haasteet näkyivät hieman asiakkaille esimerkiksi siinä, että metsässä ei päästy liikkumaan toivottuun tapaan. Palautetta saatiin osallistujilta myös kirjallisesti ja suullisesti. Ryhmässä kolme aikuista teki KOLU-mittarin. Lähtökohtaisesti näillä asiakkailta KOLUn lähtötaso oli jo melko korkealla, eli he kokivat luonnon positiiviseksi ja voimauttavaksi. Tulokset olivat kuitenkin positiivisia, ja luontokokemus paransi osallistujien vointia sekä kokemusta itsestään. KOLUn perusteella Pihämäessä tehtiin johtopäätös, että luontokokemuksilla on positiivinen vaikutus ihmisen hyvinvointiin ja siihen, kuinka ihminen kokee ja tuntee. KOLU on myös mittarina sellainen, jota voidaan käyttää tulevaisuudessakin mittaamaan sitä, millä tavoin ihmisen suhtautuminen itseensä ja ympäristöönsä muuttuu luontokokemuksen myötä. Vaatimuksena kuitenkin käyttämiselle on se, että osallistuja kykenee itsenäisesti täyttämään lomakkeen, eli ymmärtämään lukemansa ja arvioimaan omaa tunnetilaansa. KOLU-mittari toimii siis esimerkiksi yläkouluikäisille tai sitä vanhemmille nuorille, sekä aikuisille. Tätä nuorempien kokemuksia voidaan arvioida esimerkiksi hymiöpalautteen avulla. (Kuosmanen 2019a.)

Pihämäessä tiedetään koulutuksen ja laadun tärkeys

Green Care -toiminnan ja menetelmien kehittyminen on vaatinut menetelmäohjaajilta aktiivista ja jatkuvaa koulutustautumista jo valmiiksi monipuolisen osaamisen ja tietotaidon lisäksi. Pihämäen henkilöstö on osallistunut hankkeen järjestämään laatuvalmennus koulutukseen. Pihämäessä järjestettiin 22.2.2018 Green Care GREEN KARELIA -hankkeen ”Eläinavusteisuus Green Care -palveluissa” työpajapäivä, johon osallistuivat Pihämäen yrittäjät ja kaikki menetelmäohjaajat, sekä useita henkilöitä muista yrityksistä. Koulutuspäivässä tutustuttiin hevosten, koirien ja vuohien kanssa toteutettavaan eläinavusteiseen toimintaan työpajatoimintana. (Kuosmanen 2019a.)

Kuva 17. Vuohiagilityä harjoittelemassa pakkaspäivänä. Kuva: Katri Palpatzis 2018.

Green Care -laatukäsikirjaa on työstetty Pihämäen työyhteisön kanssa yhdessä. Laatukäsikirja on erittäin työläs projekti. Työmäärä on suuri, koska käytössä on useita eri menetelmiä. Lisäksi Pihämäen perustyön, hoidon- ja huolenpidon sijoitettujen lasten elämässä avaaminen vie oman aikansa. Laatukäsikirja etenee työn ohessa tasaisesti pikkuhiljaa ja se on tarkoitus saada valmiiksi syksyyn 2019 mennessä, jolloin hanke päättyy. Laatukäsikirjan tekeminen on osa Pihämäen GC-hanketta. (Kuosmanen 2019a.)

4.5 VALTIMON PILOTTI

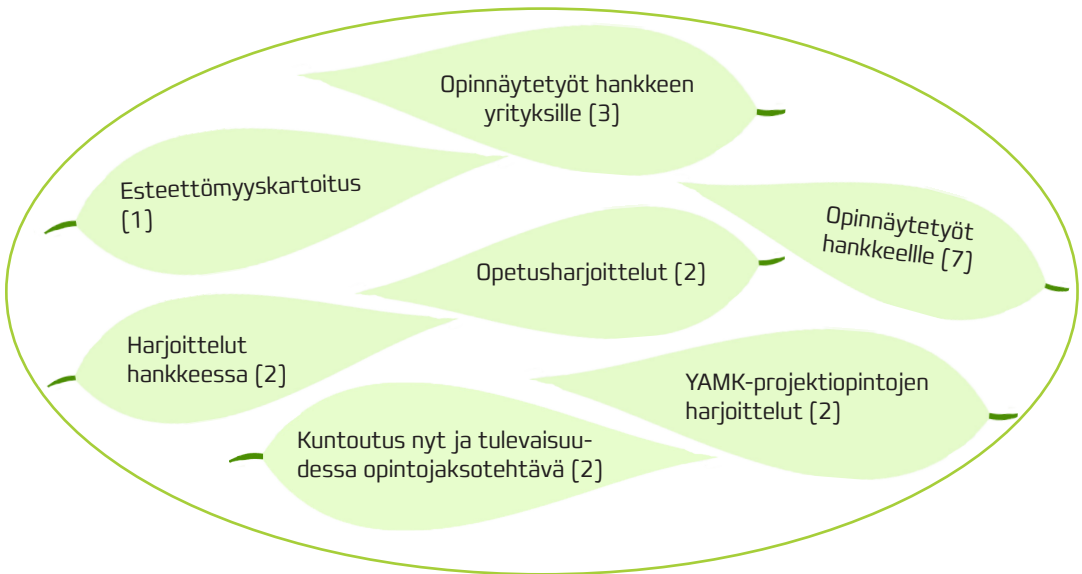

Kuva 18. Hevosrekikytyi toi mukavia muistoja Ikäihmisille. Kuva: Katri Palpatzis 2017.

Valtimolla järjestettiin ikäihmisten maatilapäivä Kotisairaanhoidon Sa-Tu Väisänen oy:n ja Laitalan Lomat kanssa Suomi 100 -teemalla. 12.12.2017 toteutettiin virikepäivä veteraaneille ja ikäihmisille. Ohjelmassa oli musiikkia, ulkona hevosajelua ja ropsintekonäytös sekä Karelia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ohjaama ”muisteluja maatilalta- ryhmä”. Lisäksi syötiin joululounas ja ikäihmiset saivat osallistua ekumeeniseen jouluhartauteen. Maatilapäivään osallistui 57 ikäihmistä ohjaajineen Valtimolta, Nurmekselta ja Juuasta. Osallistujien palaute oli pääsääntöisesti positiivista. Yrittäjille jäi paljon tietoa tämän tyyppisen teemapäivän järjestämisestä, resurssien hallinnasta ja organisoinnista. Yrittäjät pohjivat vastaavanlaisten teemapäivien järjestämistä jatkossakin.

5 Opiskelijayhteistyö

Opiskelijat ovat olleet erittäin aktiivisia Green Care - GREEN KARELIA -hankkeessa:

Kuvio 12. Hankkeen opiskelijayhteistyö.

Viisi opinnäytetyötä on valmistunut Karelia-ammattikorkeakouluun, kaksi sosionomiopiskelijoiden toimesta ja kolme fysioterapiaopiskelijoiden tekemänä. Savonia ammattikorkeakouluun valmistui yksi sosionomiopiskelijan työ ja Laurea ammattikorkeakouluun yksi sairaanhoitajien tekemä opinnäytetyö. Opinnäytetyöt löytyvät hankkeen kotisivuilta <https://greencareita-suomi.fi/opinnaytetyot>

5.1 Green Care -perusteet opintojakso

Pohjois-Karjalassa ei ole aiemmin voinut suorittaa Green Care -perusteet kurssia (5 op). Hankkeessa toteutettiin Green Care -perusteet kurssin palvelupilotointi ja testaaminen. Palvelupilotin testaamisessa oli mukana 20 yritystä ja kymmenen tutkinto-opiskelijaa. Kesällä 2018 Green Care perusteet toteutettiin Karelia-ammattikorkeakoulun toimesta verkko-opintona avoimessa korkeakoulussa. Kesän ja syksyn 2018 verkko-opinnoissa on ollut n. 250 opiskelijaa. GC-perusteet kurssia tullaan jatkossa toteuttamaan Karelia-ammattikorkeakoulun toimesta pääasiallisesti verkkokurssina.

6 Green Care - GREEN KARELIA -hanke jää elämään

Kuten jo raportin alussa mainitsin, pohjoiskarjalainen luonto on ainutlaatuinen ja yrityksillä on edelleen loistavat mahdollisuudet kehittää Green Care -palvelujaan alueella. Pohjois-Karjalaan on nyt saatu neljä Green Care -laatu-merkkiä ja useita uusia hakemuksia on Green Care Finlandin laatulautakunnan käsittelyssä. Laatu-merkki on tae asiakkaille, viranomaisille ja maksajataholle yhdenmukaisesta, tutkittuun tietoon perustuvasta luontolähtöisestä toiminnasta.

Kehittämisen ja laatu-työlle on tärkeää, että Green Care -toimintaa tutkitaan ja siitä saadaan luotettavaa tutkimustietoa. Tämä on havaittu kansainvälisesti ja myös Suomessa yhä lisääntyvästi. Erityisen iloinen olen nuorten yrittäjien ja opiskelijoiden mielenkiinnosta Green Care opintoihin, heissä on laadukkaiden Green Care -palvelujen tulevaisuus.

Green Care GREEN KARELIA -hankkeessa saatiin kasvatettua alueen verkostoa, jonka hallinnointia jatkaa Green Care Finlandin alainen Green Care Itä-Suomi alueyhdistys. Alueyhdistys jatkaa verkostoitumisen, koulutus- ja valmennustapahtumia.

Green Care - GREEN KARELIA -hankkeessa tehtiin useita palvelupilottikokeiluja. Niistä saatiin arvokasta tietoa resurssien käyttöön liittyen, talouden hallinnasta, onnistumisista ja siitä mikä ei toiminut. Asiakaspalauteet analysoitiin myös tarkasti. Huomattiin, että Green Care -palveluja on tarpeellista testata ja arvioida, näin palveluntuottajille sekä maksajatahoille saadaan mahdollisimman toimivat palvelukokonaisuudet. Palvelupilottikokeiluihin osallistuneet jakavat tietoa läpinäkyvästi ja jatkavat kehittämistyötä.

Tämän maiseman syliin synnyin,
metsän kämmenelle.
Opin hengittämään sen tahtiin.
Syvään. Kiireettä.
Opin sen askeleet. Laulut.
Sen osaksi juurruin.
Opin näkemään metsän puilta,
puut metsältä.
Kuulemaan perhosen lennon,
näkemään tuulen liitelyn.
Niityn yllä.
Nyt.
Missä tahansa,
mutta kotona tässä maisemassa.

Maaria Leinonen

Kuva: Harri Mäenpää, Studio Korento 2018.

Lähteet

Green Care Finland ry. 2018- Laatumerkit. <http://www.gcfinland.fi/laatu/green-care--laatumerkkien-hakuprosessi/> 27.11.2018

Green Care Itä-Suomi.2018. <https://greencareita-suomi.fi/s/paivakoti-siilinpiilo-28.11.2018>

Jokela, K. 2017. Yhteisöllisyys kuntouttavan sosiaalityön tavoitteena maatilaympäristössä. Teoksessa Leppänen, T. & Jääskeläinen, A. (toim.). Luontoa elämään toimintamalleja osallisuuden ja toimintakyvyn vahvistamiseksi. Luontoa elämään, luontoa kuntoutukseen teemajulkaisu 3/3. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu, 35-44.

Jääskeläinen, A. & Tolvanen, T. 2016. Osallisuutta vahvistavan, luontoon tukeutuvan kuntoutustoiminnan malli. Luontoa elämään, luontoa kuntoutukseen –teemajulkaisu 1/3. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121778/B%2019%20016%20Tolvanen%20Jaaskelainen%20teemajulkaisu%201.pdf?sequence=3>.30.11.2018

Kahilaniemi, E. 2016. Eläinavusteinen interventio –asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin. Tampere: Viestipaino.

Kuosmanen, T. 2019a. Lastensuojeluyksikkö Pihämäen palvelupilottien raportti. Joensuu.

Kuosmanen, T. 2019b. Lastensuojeluyksikkö Pihämäki. <https://www.pihamaki.fi/lastensuojelu-pihamaki> 9.1.2019

Leinonen, M. Rannoilta ja poluilta. <https://seita.ig.fi/kuvat/Rannoilta+ja+poluilta/> 4.12.2018.

Liperin kunta. 2018. <http://www.liperi.fi/-/liperin-kunnalliselle-varhaiskasvatukselle-green-caren-luontovoima-laatumerkki-ensimmaisena-suomessa>. 11.1.2019

Luke, THL ja GCF ry 2018. Suomalainen Green Care – LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja. Luonnonvarakeskus, Terveiden ja hyvinvoinninlaitos ja Green Care Finland ry. Verkkojulkaisu <http://www.gcfinland.fi/tiedostopankki/503/green-care-tyokirja-2018.pdf>. 27.11.2018

Rappe, E. 2005. The influence of a green environment and horticultural activities on the subjective wellbeing of the elderly living in longterm care. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.476.1862&rep=rep1&type=pdf>.

Rappe.2015. Luontoympäristö ja Green Care –toiminta vankilassa. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 1/2015.

Rappe E., Kotilainen, H., Rajaniemi, J. &Topo, P. 2018. Muisti. ja ikäystävällinen asuminen ja asuinympäristö. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Salonen, K., Korpela, K. & Kirves, K. 2017. Kohti kokonaisvaltaisen luontokokemuksen mittaamista. *Psykologia-lehti* 24.2.2017/51, 324-342.

Ulrich, R. S. 2012. Intervento di Roger Ulrich. <https://www.youtube.com/watch?v=wIshna1fjNI> 30.11.2018